

Особи, які перебувають у конкубінаті, мають бути зацікавлені у врегулюванні своїх майнових правовідносин за допомогою договору. Адже в разі виникнення між ними майнового спору найбільш складним, як зазначила В.М. Махінчук, є питання про те, з якого моменту виникають підстави говорити, що конкубінат має (мав) місце та саме за яких умов одна із сторін такого конкубінату набуває певних майнових прав стосовно іншої. Тобто спірним є питання вироблення критеріїв визначення самого факту спільного проживання, співжиття [7, 96]. Видається, що врегулювання на законодавчому рівні «сімейного договору» сприятиме його більш широкому застосуванню на практиці.

Отже, з ухваленням СК змінився порядок регулювання майнових відносин у сімейній сфері, адже імперативні приписи суттєво поступаються диспозитивному регулюванню. Поряд з іншими правочинами шлюбний договір надає громадянам можливість побудувати свої сімейні відносини, виходячи з власних інтересів. Законодавство, яке регулює питання укладення шлюбного договору, повинно поступово вдосконалюватися відповідно до потреб суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ромовська З.В. Українське сімейне право: підручник / З.В. Ромовська. – К.: Правова єдність, 2009. – 500 с.
2. Ариванюк Т.О. Правове регулювання відносин власності між подружжям: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. «Цивільне право; цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Т.О. Ариванюк; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2002. – 20 с.
3. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково – практичний коментар / З.В. Ромовська. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 532 с.
4. Фурса С.Я. Шлюбний контракт в нотаріальному процесі / С.Я. Фурса // Право України. – 2002. – №5. – С.56-57.
5. Жилинкова И.В. Брачный договор / И.В. Жилинкова. – Харьков: Ксилон, 2005. – 174 с.
6. Научно-практический комментарий Семейного кодекса Украины / под ред. Ю.С. Червоного. – К.: Истина, 2003. – 520 с.
7. Махінчук В.М. Конкубінат за Сімейним кодексом України: проблеми правореалізації / В.М. Махінчук // Наукові засади та практика застосування нового Сімейного кодексу України. Матеріали Круглого столу. 25 травня 2006 р., м. Київ. – Х.: Ксилон, 2007. – 212 с.

УДК 34: 796.011 (477)

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В СПОРТІ

Ткалич М.О., к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

У статті досліджено особливості правового регулювання відносин, пов'язаних із застосуванням юридичної відповідальності у спорті. Автором зроблено висновок, що чинне законодавство містить прогалини в досліджуваній сфері. Зокрема, законом не передбачено механізму застосування цивільно-правової та кримінальної відповідальності до осіб, які навмисно завдали шкоду іншим особам, охоронюваним правам та інтересам у процесі здійснення спортивно-змагальної діяльності.

Ключові слова: юридична відповідальність, спортивно-змагальна відповідальність, цивільна відповідальність, кримінальна відповідальність, спортивне право, галузь права, комплексна галузь права.

Ткалич М.О. ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ ЮРИДИЧЕСКОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В СПОРТЕ / Запорожский национальный университет, Украина

В статье исследованы особенности правового регулирования отношений, связанных с применением юридической ответственности в спорте. Автором сделан вывод, что действующее законодательство

содержит пробелы в исследуемой сфере. Так, законом не предусмотрен механизм применения гражданско-правовой и уголовной ответственности к лицам, которые умышленно причинили вред другим лицам, охраняемым правам и интересам в процессе осуществления спортивно-соревновательной деятельности.

Ключевые слова: юридическая ответственность, спортивно-соревновательная ответственность, гражданская ответственность, уголовная ответственность, спортивное право, отрасль права, комплексная отрасль права.

Tkalych M.O. PROBLEMATIC ASPECTS OF LEGAL LIABILITY IN SPORT / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The peculiarities of legal regulation of relations connected with the use of legal liability in sports are researched in this article. The author concluded that the legislation contains spaces in the study area. Thus, the law does not provide the mechanism for civil and criminal penalties to persons who have deliberately caused harm to other persons, protected rights and interests, fulfilling the sports and competitive activities.

Due to the fact that the intensive development of professional sports and sports in general and permanent complication of purely sports relations and other relations that are closely associated with sports, there is an objective need to establish a mechanism of legal regulation of this group of relations. One of the most important elements of the mechanism of regulation is a legal responsibility. It is generally accepted view, that legal liability is recognized specific relationship between the state and the offender, characterized by condemnation of the subject of the offense and the laying on him the obligation to suffer for the offense the adverse effects of personal, financial, organizational character.

Legal responsibility in the field of sports plays a special role. This is due to increased risk of injury in sports, the attempts of some athletes to improve their athletic performance using illicit drugs, various types of fraud in sports and so on.

Despite its considerable importance for ensuring the rights and freedoms of relations in the field of sports and sports development in general, a single point of view about the signs and the nature of the institution of legal liability in sports doesn't still exist. In our opinion, the main reason is the lack of common approach to the definition and nature of sports law. Much of the leading experts in the field of sports already recognized the existence of sports law, at least as a complex area of law. Others have refused to recognize the existence of sports law as a branch of law, and trying to "lay" those relations to the subject of legal regulation of "traditional" branches of law, especially – labor law.

In our opinion, sports law as a complex branch of law is at the final stage of its formation, both in Ukraine and throughout the world. Purely sports relations and other relations in the field of sports regulated by various "traditional" branches of law.

It seems that making clear approaches to defining the role and place of sports law in the legal system in general would contribute to the improvement of the legal regulation of various groups of public relations in the field of sports, in particular, those relating to offenses and need to use legal responsibility in sports. Though, institute of legal liability in sports objectively exists and needs further improvement.

According to Art.54 of the Bill of Ukraine "On Physical Culture and Sport" of 24.12.1993 persons found guilty of violation of the legislation in the sphere of physical culture and sports are liable to civil, disciplinary, administrative or criminal liability under law.

It is appropriate to differentiate separate type of legal liability in the field of sports – so called "sports-competitive" liability. Sometimes sportsmen violate sport and technical standards that are directly associated with specific sports competitions and only incidentally relevant to the specific principles and tactics of sports. For example, "using a hand", "off side" is a violation of sporting and technical regulations in football, false start – in competitions at athletics, swimming, "stand up for the line of measurement" – in the long jump and more. A common feature of sanctions for such violations is that the offender and/or his team is put in a less favorable position, based on the nature and principles of sports, relative to its opponent (opponents) and/or the transfer of the last (latest) certain competitive advantages...

Key words: legal liability, sports and competitive liability, civil liability, criminal liability, sports law, a branch of law, a complex branch of law.

У зв'язку з інтенсивним розвитком професійного спорту та спорту загалом й постійним ускладненням суто спортивних відносин та інших відносин, що тісно пов'язані зі спортом, виникає об'єктивна необхідність розроблення дієвого механізму правового регулювання зазначеної групи відносин. Одним із найважливіших елементів механізму правового регулювання є юридична відповідальність. Загальноприйнятою є точка зору, відповідно до якої юридичною відповідальністю визнаються специфічні правовідносини між державою і правопорушником, що характеризуються осудом суб'єкта правопорушення та покладанням на нього обов'язку перетерпіти за скоєне правопорушення несприятливі наслідки особистого, майнового, організаційного характеру.

Юридична відповідальність у сфері спорту відіграє особливу роль. Це пояснюється підвищеним рівнем травмонебезпечності певних видів спорту, намаганням деяких спортсменів

покращити свої спортивні результати за допомогою заборонених препаратів, різноманітними видами шахрайства у спорті тощо.

Незважаючи на своє неабияке значення для забезпечення прав та свобод учасників відносин у сфері спорту та розвитку спорту загалом, єдиної точки зору з приводу ознак та сутності інституту юридичної відповідальності у спорті досі не існує. На нашу думку, головною причиною цього є відсутність єдиних підходів до визначення поняття та сутності спортивного права як такого. Значна частина провідних фахівців – дослідників правовідносин у сфері спорту вже визнали існування спортивного права, принаймні, як комплексної галузі права [1, 302-309]. Інші досі не визнають факт існування спортивного права як галузі права, а намагаються «вкласти» відповідні відносини в предмет правового регулювання «традиційних» галузей права, перш за все, – трудового.

Видається, спортивне право як комплексна галузь права перебуває на завершальній стадії свого формування як в Україні, так і у світі. Суто спортивні відносини та інші відносини у сфері спорту регулюються за допомогою різних «традиційних» галузей права. У той же час, відносини, пов'язані із застосуванням відповідальності за шкоду, завдану в процесі здійснення спортивної діяльності, залишаються у значній мірі неврегульованими.

Видається, що вироблення чітких підходів до визначення ролі та місця спортивного права у системі права загалом посприяло б удосконаленню правового регулювання різноманітних груп суспільних відносин у сфері спорту, зокрема, й тих, що пов'язані з правопорушеннями та необхідністю застосування юридичної відповідальності в спорті. Позаяк, інститут юридичної відповідальності у спорті об'єктивно існує та потребує подальшого удосконалення.

Відповідно до ст.54 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» [2] від 24.12.1993 р. (далі – Закон) особи, винні у порушенні законодавства у сфері фізичної культури і спорту, несуть цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до закону. Слід зазначити, що насправді відповідальність за правопорушення у спорті часто виходить за межі правових моделей, наведених у ст.54 Закону. Адже, до якого різновиду юридичної відповідальності можна віднести покарання за порушення правил футболу у вигляді штрафного удару або відсторонення важкоатлета на певний проміжок часу від участі у спортивних змаганнях за вживання допінгу? Специфічний характер спортивних санкцій обумовив появу думки, що відповідальність за порушення в спорті взагалі не є юридичною відповідальністю як такою. Так, російський дослідник М. Прокопєць стверджує, що нормативно-правові акти РФ не містять жодної згадки про спортивні санкції, відповідно, такі санкції не забезпечені примусовою силою держави, а відтак, – спортивна відповідальність не є юридичною [3, 131]. На думку цього дослідника, спортивні санкції є певними корпоративними санкціями, які можна легко обійти, для чого всього-навсього потрібно «вийти з корпорації» (розірвати договір з професійною лігою, позбавитися статусу професійного спортивного клубу тощо). Вважаємо, що з думкою М. Прокопця не можна погодитися, оскільки спортивні санкції містяться в правилах спортивних змагань, що розробляються федерацією з відповідного виду спорту та затверджуються уповноваженим органом державної влади відповідної країни. Зокрема, стаття 40 Закону передбачає, що правила спортивних змагань розробляються всеукраїнською спортивною федерацією з виду спорту з урахуванням правил спортивних змагань відповідної міжнародної спортивної федерації ... та затверджуються центральним органом виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту з урахуванням пропозицій відповідних всеукраїнських спортивних федерацій. Як бачимо, правила спортивних змагань є локальним підзаконним нормативно-правовим актом, прийнятим у межах санкціонованої правотворчості. Відповідно, й відповідальність за порушення наведених правил є, безумовно, юридичною.

Вельми цікавою є думка І.М. Амірова, який не ставить під сумнів юридичний характер відповідальності у сфері спорту, проте виділяє окремий вид юридичної відповідальності у сфері спорту – «спортивно-змагальну». За твердженням вченого, у практиці проведення спортивних змагань виникають ситуації, коли їх учасники допускають порушення спортивно-технічних норм, які безпосередньо пов'язані зі специфікою проведення спортивних змагань та мають значення тільки принагідно до специфічних принципів, а також тактики цього виду спорту. Так, наприклад, «гра рукою», положення «поза грою» є порушенням спортивно-технічних приписів та мають значення, виходячи з принципів, тактики змагань з футболу; фальстарт – у

змаганнях з таких видів спорту, як легка атлетика, плавання; «заступ за лінію вимірювання» – у стрибках у довжину тощо. Загальною особливістю санкцій за подібні порушення є те, що порушник та/або його команда поставлені у менш вигідне становище, виходячи з суті та принципів цього виду спорту, відносно його суперника (суперників) та/або в передачі останньому (останнім) певної змагальної переваги [4, 120]. Враховуючи характер юридичної відповідальності за порушення спортивно-технічних приписів І.М. Аміров пропонує називати її спортивно-змагальною.

У цілому погоджуючись із думкою щодо доцільності виділення спортивно-змагальної відповідальності, зауважимо, що інколи важко провести чітку межу між такою відповідальністю та «традиційними» різновидами юридичної відповідальності. Особливо наочно це можна простежити у випадку завдання шкоди іншим особам внаслідок порушення встановлених спортивних правил. Так, під час матчу 37-го туру чемпіонату Росії з футболу воротар московського «Спартак» та гравець збірної України Андрій Дикань отримав важку травму внаслідок зіткнення з нападником петербурзького «Зеніту» Олександром Кержаковим. Суддя футбольного матчу не застосував до Кержакова жодних санкцій, оскільки не побачив в його діях будь-яких порушень. Контрольно-дисциплінарний комітет Російського футбольного союзу також не знайшов жодних порушень в діях Кержакова. У той же час, на думку багатьох експертів, Кержаков навмисно завдавав травми Диканю – з метою залякати останнього й таким чином досягти прийняттого ігрового результату. Зокрема, воротарю було завдано перелам правої орбітальної кістки, перелам правої виличної кістки, перелам верхньої щелепи із зміщенням. Перегляд відео-повтору зіткнення дає привід стверджувати, що Кержаков мав об'єктивну можливість уникнути удару Диканя, але не зробив цього. На нашу думку, у наведеній ситуації до Кержакова мали б бути застосовані як суто спортивні санкції (видалення з поля, дискваліфікація), так і заходи цивільно-правової та, навіть, кримінальної відповідальності. Адже, внаслідок зазначеного зіткнення Андрію Диканю було завдано тілесні ушкодження середньої тяжкості, він не зміг взяти участь у декількох матчах чемпіонату Росії та пропустив домашній чемпіонат Європи. Видається, існують усі підстави для відшкодування матеріальної та моральної шкоди, адже сам Дикань та його клуб витратили істотні кошти на лікування, а пропуск чемпіонату Європи з футболу, без сумніву, завдав серйозних моральних страждань гравцю, адже участь у змаганнях такого рівня є піком професійної кар'єри будь-якого спортсмена.

На наш погляд, цілком очевидно є доцільність законодавчого закріплення можливості застосування заходів як «спортивно-змагальної», так й інших видів юридичної відповідальності до осіб, які своїми навмисними діями завдали шкоди охоронюваним правам та інтересам інших осіб. Якщо ж шкоду було завдано ненавмисно, то в такому випадку заходи юридичної відповідальності застосовувати недоцільно із врахуванням підвищеного ступеня суспільної небезпечності спортивної діяльності як такої. Так, сутність такого виду спорту, як бокс, фактично, й полягає в тому, щоб завдати здоров'ю супротивника якомога більшої шкоди, але в межах встановлених правил.

Повертаючись до прикладу із гравцями в футбол, слід наголосити, що у випадку доведення умислу Кержаков мав бути притягнутий не тільки до цивільно-правової, а й до кримінальної відповідальності. На підтримання цієї думки наведемо позицію провідного дослідника спортивного права В.В. Сараєва: «...Уголовной ответственности при причинении вреда жизни или здоровью в спорте должны подлежать деяния при грубом нарушении установленных правил видов спорта... Для уголовно-правовой квалификации грубое нарушение правил видов спорта должно совершаться умышленно, когда виновное лицо осознавало общественную опасность своих действий (бездействия), предвидело возможность или неизбежность наступления общественно опасных последствий и желало их наступления (прямой умысел) либо осознавало общественную опасность своих действий (бездействия), предвидело возможность наступления общественно опасных последствий, не желало, но сознательно допускало эти последствия либо относилось к ним безразлично (косвенный умысел)...» [5, 101].

Міжнародний досвід підтверджує доцільність притягнення особи до відповідальності саме за навмисне завдання шкоди в процесі здійснення спортивної діяльності. Так, гравець у пелоту в процесі гри поранив в око свого партнера по команді м'ячем, відбитим після другого відскоку від землі, тобто порушив правила гри. Постраждалий спортсмен звернувся до суду із вимогою

до свого товариша по команді відшкодувати завдану шкоду. Як суд першої інстанції, так й апеляційний суд, відмовили в задоволенні позовних вимог, мотивуючи це тим, що заняття спортом припускають для кожного гравця ризик, на який він добровільно погоджується; порушення правил гри з боку спортсмена, що завдало шкоди іншому гравцю, покладе на злочинну відповідальність на його автора тільки в тому випадку, якщо це порушення навмисне та серйозне... [6, 106].

Таким чином, закріплення в чинному законодавстві України можливості застосування юридичної відповідальності до осіб, що в процесі здійснення спортивної діяльності завдали шкоди життю, здоров'ю, майну інших осіб, дозволило б спортсменам та іншим учасникам спортивних відносин більш ефективно захищати свої порушені права та інтереси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ткалич М.О. Теоретичні та практичні проблеми формування спортивного права як самостійної галузі права / Максим Олегович Ткалич // Право та управління. – К.: Національний університет державної податкової служби України. – 2011. – № 3. – С. 302-309.
2. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – С. 80.
3. Прокопец М.А. Спортивная ответственность и спортивные санкции / Михаил Александрович Прокопец // Материалы международной научно-практической конференции «Спортивное право: перспективы развития» (Москва, 29 июня 2007 года). – М., 1998. – С. 131-135.
4. Амиров И.М. Особенности юридической ответственности в сфере спорта: к постановке проблемы / Искандер Маратович Амиров // Общество и право. – 2010. – № 4 (31). – С. 120-127.
5. Сараев В.В. Отдельные вопросы уголовно-правовой охраны спорта / В.В. Сараев // Третья международная научно-практическая конференция «Спортивное право: перспективы развития»: материалы конференции / Под ред. д.ю.н., проф. К.Н. Гусова, к.ю.н. А.А. Соловьева, сост. к.ю.н., доц. Д.И. Рогачев, к.ю.н. О.А. Шевченко. – М., 2010. – С. 101-108.
6. Ткалич М.О. Проблемні аспекти деліктних відносин у сфері спорту / М.О. Ткалич, О.Г. Бондар // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2011. – № 1. – С. 105-109.

УДК 347.472 (477)

ВИДИ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ

Почтарьов С.О., здобувач

*Науково-дослідний інститут приватного права та підприємництва
Національної академії правових наук України*

У статті йдеться про необхідність більшої диференціації договорів дарування і пропонується виділити у законодавстві ряд субінститутів такого договору за його предметом, метою та способом учинення.
Ключові слова: дарування, договір дарування, пожертва, підтримка, спонсорство, добродійність

Почтарев С.А. ВИДЫ ДОГОВОРА ДАРЕНИЯ / Научно-исследовательский институт частного права и предпринимательства Национальной академии правовых наук Украины, Украина
В статье речь идет о необходимости большей дифференциации договоров дарения и предложено выделить в законодательстве ряд субинститутов такого договора о его предмете, цели, способе совершения.